

Dalí al Pompidou: segon assalt

La retrospectiva més completa de Dalí va ocupar el Centre Pompidou de París més de quatre mesos

Trenta-tres anys després de la gran retrospectiva (840.000 visitants, rècord parisenc) que el 1979 va organitzar el museu que du el nom d'un president de la República, Georges Pompidou, el Beaubourg va tornar a obrir les portes sis dies a la setmana, dotze hores al dia, al marquès de Púbol. Entre el 21 de novembre de 2012 i el 25 de març de 2013 van desfilar per aquesta exposició centenars de milers de visitants. Sens dubte, fou un dels grans muntatges artístico-turístics més importants de l'any a la capital, que va esquitjar poc o molt aquest costat de la frontera: el col·lectiu La Cuina de l'Empordanet, per exemple, oferia un *menú Dalí* als trens amb destinació París.

JOSEP SANZ DATZIRA > TEXT

L'espectacular factoria editorial de França, que imprimeix cada dia un gruix considerable de diaris, revistes i setmanaris, va explotar convenientment la visita de Dalí a la capital i va dedicar monogràfics, articles i portades als seus bigotis engominats. Algunes capçaleres com ara *Connaissance des Arts*, *Le Nouvel Observateur*, *Le Monde*, *Le Figaro* o *Télérama* van explicar una altra vegada qui va ser i què va fer Dalí en edicions especials *hors série*. En part, aquestes publicacions van anar a buscar les anècdotes més cridaneres —d'acord que en el cas de Dalí no en falten—, els aspectes més polèmics, la imatge més estrafolària. I alguns d'aquests escrits van anar a parar als mateixos fets: Dalí trinxant els aparadors de la botiga de la Cinquena

Avinguda de Nova York que li havia encarregat la decoració; Dalí, admirador de Hitler?; Dalí fent una conferència a la Universitat de la Sorbona el 1955 sobre els rinoceronts. Etcètera.

Malgrat això, la dimensió del tòtem del surrealisme va permetre la divulgació d'alguns dels seus aspectes menys coneguts. La revista especial publicada per *Le Monde*, per exemple, reeditava alguns articles apareguts a la premsa de fa dècades, que permeten fer-se una idea de la recepció del pintor a França

El visitant s'introduïa a l'univers dalinià per una gran closca d'ou que acollia la fotografia de Philip Halsman en què el pintor apareix arraulit en posició fetal

>> Portada del catàleg de l'exposició de Dalí a París.

en els moments àlgids de la seva carrera. També s'hi recollia l'impacte de Dalí en artistes contemporanis com Andy Warhol, Jeff Koons o Gilles Barbier. Aquests treballs contribuïen, per tant, a conèixer i a divulgar tant l'obra de Dalí com la seva petja en la producció d'artistes que l'han seguit d'una manera o altra. En les aproximacions al món dalinià, tant en els materials publicats amb motiu de l'exposició com en la mostra mateixa, s'hi trobaven a faltar algunes

>> A Montmartre hi ha un petit museu consagrat a Dalí.

referències de context sobre els orígens i els primers passos del pintor, a banda del període a la Residència de Estudiantes i de l'amistat amb García Lorca. Potser seria interessant per al públic situar el primer Dalí en el context de les avantguardes catalanes dels anys vint: com va sorgir i per què el Manifest Groc de 1928, quina mena d'articles va publicar a la premsa catalana o quina relació tenia Dalí amb el món cultural en el qual es va formar com a artista.

L'exposició

Després de pujar fins a l'última planta del Centre Pompidou per les escales mecàniques embotides en uns enormes budells de plàstic que permeten contemplar la perspectiva esplèndida del Beaubourg i de tota la ciutat, i després d'haver pagat els 13 euros de l'entrada, el visitant s'introduïa a l'univers dalinià per una gran closca d'ou que acollia la fotografia de Philip Halsman en què el pintor apareix arraulit en posició fetal. La veu de Dalí dissertant sobre l'experiència intrauterina donava la benvinguda al rebedor de l'exposició, que obrien quatre autoretrats i els retrats del pare i la germana, de 1925.

Pel que fa a la feina de museïtzació de l'exposició, de la qual ha estat comisari Jean-Hubert Martin juntament amb Montse Aguer, Jean-Michel Bouhours i Thierry Dufrène, sembla que en aquesta mostra van seguir-se els criteris que dominaren la remodelació del Teatre Mu-

seu de Figueres. Segons explicava Aguer, directora del Centre d'Estudis Dalinians, en aquella ocasió havien prevalgut els criteris organitzatius per temes més que no pas els criteris historicistes (*Revista de Girona*, núm. 222). Així, la mostra s'organitzava a partir de blocs com ara «L'ultralocal i l'universal», amb algunes pintures empordaneses com *Cadaqués vist des de la Torre de les Creus* (1923); «El surrealisme i el mètode paranoico-crític»; «Mites i història» o «L'Àngelus de Millet», que comptava amb l'original del pintor francès i es completava amb les obres que aquest quadre va inspirar a Dalí. Alguns dels elements més inesperats de la mostra eren les filmacions protagonitzades per l'artista. S'hi trobaven, a més de fragments de pel·lícules, performances (Dalí i Gala sortint d'un ou; un pianista banyant-se al mar, piano inclòs) i creacions emparentades amb l'*action painting* americana convenientment dalinitzats: el mestre pintant una tela amb un brot de bròquil reutilitzat com a pinzell.

Com passa de vegades en museus, teatres i altres llocs culturals, sembla

Al barri parisenc més famós de tots, Montmartre, hi ha un museu petit consagrat al gran Dalí on es poden veure sobretot escultures i gravats

que l'experiència no és completa si el client no interacciona amb el producte artístic. Aquesta condició també es complia a la mostra de Dalí gràcies a la reproducció de la instal·lació del Teatre Museu que recrea el retrat de l'actriu Mae West. Els visitants podien asseure's al sofà amb forma de llavis i, amb l'ajuda d'una càmera que projectava la seva imatge en una pantalla, fotografiar-se dins del rostre format pel sofà, els quadres al lloc dels ulls i el gran nas i cabellera que completen la imatge.

L'espai que tancava l'exposició, anomenat «El cervell Dalí», era un cilindre fosc, amb el terra flonjo que imitava els plects cerebrals. Aquest cervell artificial, on bullien tota mena d'objectes, era una al·legoria de la memòria, com indicava la frase daliniana, sensacional, que el presidia: «Reclamo una vida en el més enllà amb persistència de la memòria. Bé renunciaria a la placidesa eterna sempre que a l'eternitat em recordés de tot!». Aquí s'hi barrejaven, com centrifugats, articles a la revista *Minoutaure*, primeres edicions dels llibres francesos de Dalí, o l'anunci que va enregistrar per a una casa de xocolates: «*Je suis fou des chocolats Lanvin!*».

En les anotacions a alguns d'aquests materials hi havia, però, algunes errades que eren, segur, del tot insignificants als ulls del públic en general, francès i turista, però que cridaven l'atenció del visitant familiaritzat amb el cosmos català. Per què a l'inici de l'exposició es presentava Ramon Llull com a habitant de l'Empordà? Per què a la nota al Manifest Groc, signat per Salvador Dalí, Lluís Muntanyà i Sebastià Gasch hi deia «Sebastià Gasch» i «Luis Montanyà»? Per què a la nota que acompanyava un exemplar de *Les bruixes de Llers*, a la portada del qual figura l'autor, C. Fages de Climent, van col·locar-hi un exòtic «Caroli» Fages de Climent, en lloc del figuerenc Carles Fages de Climent? L'edició d'aquest exemplar de 1924 va anar a càrrec —guaitin quines ironies— de l'Editorial Políglota. Tot això, algú dirà, són minúcies de repel·lent impertinent. Potser sí, sobretot quan es tracta de l'idioma del genial Dalí. Perquè si fos a l'inrevés, i posem que en una exposició a Barcelona algú gosés atribuir, per exemple, el Manifest Surrealista a un

anglicitzat Andrew Breton o *Nadja* a un improbable Abdó Breton, en lloc de fer-ho al francès André Breton, l'escarni de propis i estranys estaria assegurat.

Més Dalí a París

Al barri parisenc més famós de tots, Montmartre, hi ha un museu petit consagrat al gran Dalí on es poden veure sobretot escultures i gravats. París, que té de tot, no podia no tenir cap temple del dalinisme, tenint en compte els lligams del pintor amb la ciutat. Ara bé, com passa sovint amb les grans figures, una cosa és allò més proper al màrqueting i una altra l'interès (econòmicament) desinteressat.

Més a prop d'això últim, podem comptar un bon nombre d'actes de difusió més escassa que potser ajuden a fer-se una idea de la salut de Dalí a París aquests últims temps. El desembre de 2011, per exemple, el restaurant La Coupole del Boulevard Montparnasse, que era durant els anys trenta el temple del grup surrealista, va acollir la presentació d'una nova edició del primer llibre de Dalí, *La femme visible*, amb traducció catalana. L'Association pour l'Étude du Surréalisme, juntament amb el lectorat de català de la Universitat Paris 8, va organitzar la presentació d'aquesta nova edició. La publicació d'aquest llibre va ser l'ocasió per celebrar altres actes d'estudi i difusió, com la projecció-debat de la pel·lícula *Autoportrait mou de Salvador Dalí*, de Jean-Christophe Averty.

Així mateix, durant l'exposició al Centre Pompidou, els dies 23 i 24 de gener es va celebrar un col·loqui internacional en què els ponents van abordar les diverses facetes de la producció daliniana, i també van poder veure's projectades algunes de les pel·lícules signades per l'artista. El segon assalt de l'empordanès a un dels museus-far va assegurar una difusió quantitativament excepcional de l'obra d'aquesta icona artística del segle passat, i va permetre comprovar que la dèria per Dalí que capfica minories arreu del món està en plena forma a principi d'aquest segle.

Josep Sanz Datzira és master en *Études Romanes*.

